

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 449

Ekonomia

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Joanna Świrska-Korłub, Jadwiga Marcinek

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-616-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Piotr Adamczewski: Organizacje inteligentne w rozwoju społeczeństwa wiedzy / Intelligent organizations in the development of knowledge society	13
Maciej Banasik: Siła demokracji a władza finansjery na przykładzie kryzysu w Grecji / The strength of democracy vs. the power of high finance on the example of the crisis in Greece	23
Paweł Białynicki-Birula, Łukasz Mamica: Uwarunkowania i efekty polityki przemysłowej w świetle neoweberowskiej koncepcji państwa / Determinants and effects of industrial policy in the context of the neoweberian state model	40
Jan Borowiec: Integracja handlowa jako determinanta synchronizacji cykli koniunkturalnych w strefie euro / Trade integration as a determinant of business cycles synchronization in the Euro Area	52
Malgorzata Bułkowska: Potencjalny wpływ bilateralnych umów handlowych na wzrost gospodarczy UE – przewidywane skutki dla polskiego sektora rolno-spożywczego / Potential impact of the bilateral trade agreements on the economic growth in the EU – expected consequences for the Polish agri-food sector	61
Sławomir Czetwertyński: Produkcja partnerska a nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi / Peer production vs. informal distribution of digital information goods	72
Ireneusz Dąbrowski: Mechanizmy sprzężeń zwrotnych i ujęcie cybernetyczne w ekonomii / Feedbacks and cybernetic coverage in economics	86
Tomasz Dębowski: Polityka regionalna Unii Europejskiej w Polsce – teraźniejszość i przyszłość / Regional policy of the European Union in Poland – present and future	96
Wirginia Doryń: Innowacyjność sektora niskiej techniki w krajach Unii Europejskiej – analiza porównawcza / Innovation of the low technology sector in the European Union – a comparative analysis	109
Karolina Dreła: Prekariat – kierunki zmian i wpływ na rynek pracy / Precariat – directions of changes and impact on the labour market	118
Monika Fabińska: Droga kobiet do sukcesu biznesowego w dobie polityki równych szans / Women’s road to business success in the era of equal opportunities policy	130

Maria Fic, Daniel Fic, Edyta Ropuszyńska-Surma: Społeczno-ekonomiczne ograniczenia rozwoju gospodarczego Polski w kontekście pułapki średniego dochodu / Socio-economic constraints of the Polish economic growth in context of the middle-income trap	142
Paweł Głodek: Proces komercjalizacji wiedzy a struktury uczelni wyższej – ujęcie modelowe / Process of knowledge commercialization and university organisational units – model approach.....	155
Aleksandra Grabowska-Powaga: Uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego – odniesienia do Polski / Factors that influence social capital – references to Poland.....	169
Alina Grynia: Poziom oraz struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej na Litwie na tle pozostałych krajów UE / Level and structure of investment in research and development in Lithuania in comparison with other countries	177
Mariusz Hamulczuk, Jakub Kraciuk: Procesy globalizacji a wzrost gospodarczy w krajach europejskich / Globalisation processes vs. economic growth in the European countries	191
Anna Horodecka, Liudmyła Vozna: The vulnerability of the labor market as the effect of the human motivation to work / Wrażliwość rynku pracy jako skutek motywacji człowieka do pracy	207
Agata Jakubowska: Instytucjonalne podłoże relacji podmiotów funkcjonujących na rynku / Institutional background of relations between entities on the market	216
Ewa Jaska: Uwarunkowania makroekonomiczne rozwoju rynku reklamy medialnej w Polsce / Macroeconomic conditions for the development of media advertising market in Poland	224
Michał Jurek: Społeczna odpowiedzialność biznesu – ewolucja koncepcji i jej znaczenia / Corporate social responsibility – evolution of the concept and its importance.....	234
Renata Karkowska, Igor Kravchuk: Struktura inwestorów na GPW w Warszawie w kontekście zmian makroekonomicznych i rynkowych / Structure of investors in the Warsaw Stock Exchange in the context of macroeconomic and market changes.....	246
Grażyna Karmowska: Analiza i ocena poziomu ekoinnowacji w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej / Analysis and assessment of the level of eco-innovation in the new member countries of the European Union	257
Dariusz Kielczewski: Racjonalność człowieka gospodarującego w ujęciu koncepcji <i>homo sustinens</i> / Rationality of managing man in the concept of <i>homo sustinens</i>	269

Krystyna Kietlińska: Rola powiatowych urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu w Polsce / The role of district labour offices of work in counter-acting unemployment in Poland	277
Aneta Kisiel: Kształtowanie kapitału ludzkiego – wybrane problemy / Human capital shaping – selected issues	289
Dariusz Klimek: Funkcja ekonomiczna imigracji na polskim rynku pracy / The economic function of immigration on the Polish labor market	300
Paweł Kocoń: Zarządzanie informacją – utajnianiem i ujawnianiem – jako funkcja zarządzania publicznego / Managing the information – encryption and disclosure – as public management functions	310
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Weryfikacja hipotezy schumpeterowskiej w kontekście rodzajowej struktury wdrażanych innowacji / Verification of Schumpeterian hypothesis in the context of generic structure of innovations	319
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Wpływ wybranych warunków działalności gospodarczej na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw / Influence of chosen conditions of economic activity on innovation activity of enterprises	329
Joanna Kudelko: Nowy paradygmat rozwoju w realizacji polityki spójności / New paradigm of development in the implementation of cohesion policy	340
Wojciech Leoński: Rola państwa i instytucji rządowych w promowaniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce / The role of the state and government agencies in promoting the concept of corporate social responsibility in Poland	350
Renata Lisowska: Kształtowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie wzornictwa przemysłowego – doświadczenia województwa wielkopolskiego / Shaping the competitive advantage of small and medium-sized enterprises through the use of industrial design – experience of the Wielkopolskie Voivodeship	358
Irena Łącka: Wkład uczelni i instytutów badawczych w ochronę własności przemysłowej w Polsce w latach 2009-2014 / Input of universities and research institutes on the protection of industrial property in Poland between 2009 and 2014	368
Agnieszka Malkowska: Eksport województwa zachodniopomorskiego – charakterystyka i znaczenie dla regionu / Exports in Zachodniopomorskie Voivodeship – profile and significance for the region	381
Natalia Mańkowska: Usługi e-administracji a konkurencyjność międzynarodowa w wymiarze instytucjonalnym / E-government services and institutional competitiveness	392
Grażyna Michalczuk, Julita Fiedorczyk: Kapitał intelektualny kraju (NIC) – konceptualizacja podejść / National intellectual capital (NIC) – the conceptualization of approach	402

Michał Michorowski, Artur Pollok, Bogumiła Szopa: Przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych w Polsce według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1993-2014 / Transformations in household incomes in Poland by socioeconomic groups in 1993-2014	412
Dorota Milek: Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności polskich regionów / Spatial diversity of Polish regions innovativeness	424
Bogumiła Mucha-Leszko: Przyczyny słabego ożywienia koniunktury gospodarczej w strefie euro w świetle hipotezy o nowej sekularnej stagnacji / Causes of the Eurozone's slow economic recovery in the light of new secular stagnation hypothesis	436
Rafał Nagaj: Działania zbiorowe i na rzecz innych – analiza porównawcza polskich, litewskich i hiszpańskich studentów / Collective actions and helping others – comparative analysis of Polish, Lithuanian and Spanish student)	450
Paulina Nowak: Regionalne zróżnicowania poziomu nasycenia w ośrodki innowacji i przedsiębiorczości / Regional variation in the level of saturation in the centers of innovation and entrepreneurship	462
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy państw Europy Środkowej i Wschodniej jako członków Unii Europejskiej / Economic development of countries of Central and Eastern Europe as members of the European Union	476
Elżbieta Pohulak-Żołędowska, Arkadiusz Żabiński: Wykorzystanie idei otwartych innowacji we współczesnych gospodarkach / Open innovation concept in contemporary economies	487
Gabriela Przesławska: Otoczenie instytucjonalne jako czynnik międzynarodowej konkurencyjności kraju oraz inkluzywnego wzrostu / Institutional environment as a factor of country's international competitiveness and inclusive growth.....	498
Malgorzata Raczkowska: Jakość życia w krajach Unii Europejskiej / Quality of life in the European Union	511
Anna Rutkowska-Gurak: Refleksje nad metodologią nauk ekonomicznych / Reflections on the methodology of economic sciences	522
Stanisław Swadźba: Wzrost gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza / The economic growth of South-East Asia and the European Union. Comparative analysis	536
Anna Sworowska: Współpraca patentowa nauki i biznesu na przykładzie województwa podkarpackiego – analiza sieci / Network analysis of patent cooperation between science and business – the case of Subcarpathian region	547
Monika Szafrąńska, Renata Matysik-Pejas: Społeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce wobec środowiska naturalnego / Corpo-	

rate social responsibility of commercial banks in Poland towards the natural environment.....	559
Piotr Szkudlarek: Płeć studentów a ich aktywność społeczna w świetle badań nad kapitałem społecznym / Sex of students and their social activity in the light of research into the social capital	573
Agnieszka Szulc: Instytucje formalne i nieformalne na rynku pracy w Polsce / Formal and informal institutions on the labour market in Poland	584
Andrzej Szuwarzyński: Porównanie efektywności działalności badawczo-rozwojowej w krajach OECD / Comparison of efficiency of research and development in OECD countries	595
Magdalena Szyszko: Oczekiwania bliskie racjonalnym? Współczesne koncepcje kształtowania oczekiwań uczestników rynku / Bounded rationality of expectations? Modern hypotheses of expectations formation of market participants.....	606
Ewa Ślęzak: Migracje Polaków po 2004 roku a gospodarstwa domowe – implikacje teoretyczne i praktyczne / Migrations of the Polish after 2004 vs. the households – theoretical and practical implications	616
Mirosława Tereszczuk: Instrumenty polityki handlowej Unii Europejskiej a polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi / Trade policy instruments of the European Union versus the Polish foreign trade in agricultural products	627
Agnieszka Tomczak: Polityka monetarna i fiskalna w warunkach wysokiego zadłużenia / Monetary and fiscal policy in the conditions of considerable indebtedness.....	639
Katarzyna Twarowska: Efekty międzynarodowej koordynacji polityki walutowej w latach 1978-2015 / Effects of international monetary policy coordination in the period 1978-2015.....	652
Zuzanna Urbanowicz: Simulation analysis of the degree of inadequacy in the single monetary policy for the EU economy outside the euro zone / Symulacyjna analiza stopnia nieadekwatności jednolitej polityki pieniężnej dla unijnej gospodarki spoza strefy euro	665
Grażyna Węgrzyn: Absolwenci na europejskim rynku pracy – analiza porównawcza / University graduates at European labour market – comparative analysis	675
Danuta Witczak-Roszkowska: Kapitał społeczny polskich regionów / Social capital of Polish regions.....	686
Katarzyna Włodarczyk: Serwicyzacja konsumpcji w polskich gospodarstwach domowych / Servicization of consumption in Polish households.....	699
Renata Wojciechowska: Between economic triumphalism and anti-economism / Między tryumfalizmem ekonomicznym a antyeconomizmem	709

Malgorzata Wosiek: Migracje międzynarodowe w procesach dostosowawczych na rynkach pracy krajów UE w czasie kryzysu / International migration in the labour market adjustment processes in the EU countries during the crisis	718
Urszula Zagóra-Jonszta: Dwugłos klasyków francuskich na temat podatków – Bastiat i Sismondi / Two voices of French classics about taxes – Bastiat and Sismondi	730
Malgorzata Zielenkiewicz: Konkurencyjność krajów UE w świetle globalnego kryzysu finansowego / Competitiveness of the EU countries in the context of the global financial crisis	740

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy do Państwa rąk publikację pt. „Ekonomia”, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 65 artykułów, w których autorzy prezentują wyniki badań w czterech obszarach problemowych analizowanych na poziomie mikro- i makroekonomicznym.

Pierwszy obszar przedstawia rozważania dotyczące rynku pracy i instytucji rynku pracy, a także roli kapitału ludzkiego w gospodarce. Znalazły się tutaj wyniki badań na temat np.: roli urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu, wpływu instytucji formalnych i nieformalnych na rynek pracy, zjawiska prekariatu, sytuacji kobiet na rynku pracy w dobie polityki równych szans czy pozycji absolwentów na europejskim rynku pracy. Drugi obszar dotyczy problemów makroekonomicznych współczesnych gospodarek, często ukazywanych w kontekście analizy sytuacji Polski na tle innych krajów unijnych. W tej grupie artykułów zaprezentowano wyniki analiz dotyczących m.in.: interwencjonizmu monetarnego i fiskalnego w warunkach wysokiego zadłużenia, polityki monetarnej i fiskalnej w krajach unijnych, ograniczeń wzrostu i rozwoju gospodarczego, innowacyjności i przedsiębiorczości, działalności badawczo-rozwojowej oraz roli kapitału intelektualnego kraju. Trzeci obszar tematyczny prezentowanej publikacji stanowią aspekty mikroekonomiczne, omawiając je np. dokonano analizy relacji podmiotów funkcjonujących na rynku, poddano ocenie przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych czy opisano wpływ migracji na gospodarstwa domowe w Polsce. Czwarty obszar obejmuje zaś opracowania dotyczące fundamentów ekonomii, m.in. racjonalności człowieka w ujęciu *homo sustinens*, nowych paradygmatów rozwoju, refleksji nad metodologią nauk ekonomicznych, koncepcji kształtowania oczekiwań uczestników rynku czy analiz poglądów klasyków francuskich na temat podatków.

Książka przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów w praktyce zajmujących się problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszą książkę były recenzowane przez samodzielnych pracowników nauki, w większości kierowników katedr ekonomii. Chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji.

Jerzy Sokołowski

Sławomir Czetwertyński

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: slawomir.czetwertynski@ue.wroc.pl

**PRODUKCJA PARTNERSKA A NIEFORMALNY
OBRÓT CYFROWYMI DOBRAMI INFORMACYJNYMI**

**PEER PRODUCTION VS. INFORMAL DISTRIBUTION
OF DIGITAL INFORMATION GOODS**

DOI: 10.15611/pn.2016.449.06
JEL Classification: A14, K11

Streszczenie: Niniejszy artykuł jest próbą określenia roli, jaką odgrywa produkcja partnerska w tworzeniu i podtrzymaniu nieformalnych kanałów dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych. Celem artykułu jest uprawdopodobnienie hipotezy głoszącej, że niska skuteczność przeciwdziałania nieformalnemu obrotowi cyfrowych dóbr wynika z faktu, że jego kanały dystrybucji oraz zaopatrzenie w treści związane jest z procesami produkcji partnerskiej. Aby zrealizować ten cel, rozważono koncepcję produkcji partnerskiej oraz zestawiono ją z praktycznymi przypadkami budowania nieformalnych kanałów dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych.

Słowa kluczowe: produkcja partnerska, prawa autorskie, cyfrowe dobra informacyjne.

Summary: This article is an attempt to determine the role of peer production in creating and maintaining informal distribution channels of digital information goods. The aim of this paper is to prove a hypothesis that a low level of protection against informal distribution of digital goods is because distribution channels and supply of content are associated with the processes of peer production. To achieve this objective, the concept of the peer production and its impact on practical cases of building informal distribution channels of digital information goods are considered.

Keywords: peer production, copyright, digital information goods.

1. Wstęp

Nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi stanowi poważne zagrożenie dla zachowania autorytetu instytucji praw autorskich. Relatywnie nieskrępowana wymiana treści za pośrednictwem Internetu prowadzi do zjawiska powszechnego nierespektowania praw autorskich, głównie w zakresie majątkowym. Zjawisko to

przyjmuje różne formy, od nadinterpretacji użytku dozwolonego, poprzez nieautoryzowane kopiowanie utworów po praktyki nielegalne i z urzędu ścigane i karane. Szerokość tego zakresu sprawia, że działania określane mianem naruszania praw autorskich są niejednorodne i o różnego rodzaju konsekwencjach ekonomicznych, społecznych i prawnych. Niemniej w każdym z tych przypadków dochodzi do nieautoryzowanego powielania treści za pośrednictwem Internetu. Należy w tym miejscu podkreślić, że nie każde nieautoryzowane kopiowanie jest tożsame z łamaniem praw autorskich, gdyż instytucja ta dopuszcza taką praktykę w określonych sytuacjach, co określa się mianem użytku dozwolonego; por. [Gienas 2008, s. 198-199]. Skala nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi wyrażona w transferze danych za pośrednictwem Internetu, na obszarze Ameryki Północnej, Europy oraz regionu Azji i Pacyfiku, wynosiła w 2012 r. blisko 24%, gdy jednocześnie co czwarty internauta poszukiwał *stricte* nieautoryzowanych kopii określonych utworów [Price 2013, s. 3].

Duża skala zjawiska oraz jego powszechność oznaczają, że w obrót nieformalny zaangażowane są nie tylko wyspecjalizowane podmioty, ale również sama społeczność Internetu, która posiada co najmniej ambiwalentny stosunek do instytucji praw autorskich. Społeczny udział w nieformalnym obrocie wyraża się właśnie w działaniach na pograniczu legalności albo przy prawnym wykorzystaniu użytku dozwolonego, lub przy jego nadinterpretacji. W określonych przypadkach udział ten może być również nielegalny, aczkolwiek nie prowadzi do powstania korzyści majątkowych ani osoba biorąca w nim udział nie uczyniła sobie z tej działalności stałego źródła dochodów. Społeczne działania przyjmują formę produkcji partnerskich, czyli procesu produkcji alternatywnego wobec tradycyjnego, czyli zorganizowanego w ramach organizacji [Benkler 2008, s. 28-30].

Zjawisko produkcji partnerskiej uznaje się normatywnie za pozytywne. Świadczy ono o społecznym zaangażowaniu internautów w tworzenie dóbr informacyjnych, które stanowią przeciwwagę dla komercyjnych produktów. Zaangażowanie uczestników produkcji partnerskiej jest dobrowolne i bezpłatne, a jej cel ma charakter społecznie pożądanym. Są to kwestie, które przemawiają za tą formą produkcji, realizującą szereg potrzeb, również z zakresu niematerialnego (np. wytworzone w ramach procesu relacje między jej uczestnikami). Problem pojawia się, gdy cel uczestników produkcji partnerskiej jest sprzeczny z formalnymi instytucjami, a podjęta inicjatywa produkcyjna nie pasuje do tak świątłych, jak projekt GNU/Linux lub Wikipedia.

Należy pamiętać, że cel procesu produkcji partnerskiej zależy od potrzeb osób, które w nim uczestniczą. Z kolei potrzeba to wypadkowa subiektywnego odczucia braku czegoś oraz norm, pod których wpływem pozostają owe osoby. Produkt produkcji partnerskiej może być oceniany w kategoriach utylitarnych i etycznych, czego ewidentnie nie da się uniknąć. O ile powszechnie za społecznie korzystne uznaje się funkcjonowanie projekt GNU/Linux i Wikipedii, o tyle kwestia podtrzymania nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi budzi poważne kontro-

wersje. Wykorzystanie produkcji partnerskiej do budowania struktur i zapewnienia treści w nieformalnym obrocie należy uznać za przyczynę wysokiej skuteczności jego funkcjonowania. Wskazuje również na to, że znaczna część społeczeństwa internautów jest gotowa w jakimś stopniu zaangażować się w budowę nieformalnych kanałów dystrybucji określonych cyfrowych dóbr informacyjnych, abstrahując w swojej decyzji od formalnej instytucji praw autorskich.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, rodzą się pytania o znaczenie produkcji partnerskiej w aspekcie skuteczności funkcjonowania nieformalnych kanałów dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych, odpowiedniego ich zaopatrzenia oraz zapewnienia im trwałości. Jeżeli przyjrzeć się działaniom grup interesów związanych z właścicielami praw autorskich oraz akcjom wymiaru sprawiedliwości, to należy stwierdzić, że są one relatywnie mało skuteczne. Zwykle dotyczą konkretnych podmiotów, które działają *stricte* nielegalnie i uczyniły sobie z praktyki łamania praw autorskich źródło regularnych dochodów. Natomiast działania skierowane w stosunku do pojedynczych uczestników procesu produkcji są rzadkie i mało skuteczne. W artykule wysunięto hipotezę głoszącą, że niska skuteczność przeciwdziałania nieformalnemu obrotowi cyfrowych dóbr wynika z faktu, że jego kanały dystrybucji oraz zaopatrzenie w treści związane jest z procesami produkcji partnerskiej. Celem niniejszego opracowania jest uprawdopodobnienie tej hipotezy poprzez przedstawienie znaczenia procesu produkcji partnerskiej w nieformalnym obiegu cyfrowych dóbr informacyjnych.

Przyjęty obszar badawczy ogranicza się do wybranych kanałów dystrybucji nieautoryzowanych treści. W głównej mierze zajęto się siecią BitTorrent, serwisami zajmującymi się hostingiem plików oraz portalami społecznościowymi świadczącymi usługi wideo strumieniowego. Wybór jako przykładu sieci BitTorrent wynika z tego, że jest to największy nośnik nieautoryzowanych kopii cyfrowych dóbr informacyjnych. Z kolei hosting plików i wideo strumieniowe jest szczególnie popularne w Polsce, dzięki czemu można ukazać, jak działanie kilku portali internetowych może wpłynąć na nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi. Rozważania będą mieć charakter dedukcyjny, oparty na koncepcji produkcji partnerskiej oraz badaniu poszczególnych przypadków.

2. Koncepcja produkcji partnerskiej

Koncepcja produkcji partnerskiej została oparta na rozważaniach teoretycznych dotyczących wspólnoty i działalności kolaboratywnej. Wyrazem tego jest przyjęta przez Yochai Benklera [2008, s. 78] definicja głosząca, że produkcja partnerska to „podzbiór działań produkcyjnych opartych na wspólnocie”. Przedstawiona definicja określa szereg działań niekoniecznie związanych z Internetem, ale jej twórcy skoncentrowali swoje rozważania właśnie na kolaboratywnych działaniach internautów. Z obserwacji Benklera [2002, s. 381] oraz Benklera i Helen Nissenbaum [2006, s. 394] wynika, że za pomocą procesu produkcji partnerskiej powstają różnorodne

dobra informacyjne i kulturowe, w tym oprogramowanie i repozytoria wiedzy. Natomiast proces ten przebiega za pośrednictwem cyfrowo-sieciowego środowiska sieci informacyjno-komunikacyjnych, takich jak Internet.

Istotą omawianej koncepcji jest partnerstwo, które wyraża się w zrównaniu praw uczestników procesu produkcji na każdym jego etapie. Osiąga się to poprzez rezygnację z wyłączności praw własności do wytworzonej wartości [Benkler 2002, s. 381-382; 2008, s. 78; Benkler, Nissenbaum 2006, s. 394]. Należy tu podkreślić, że ponieważ proces ten przebiega w cyfrowym środowisku dóbr informacyjnych, chodzi tu o rezygnację autorów z wyłączności do ich twórczości. W ten sposób powstaje pula cyfrowych zasobów wspólnych albo niczyich; por. [Czetwertyński 2013, s. 23-32]. Z puli tej może korzystać każdy zgodnie z własną wolą, niezależnie, czy brał udział w procesie produkcji. Jest to radykalne rozwiązanie, ponieważ ze względu na globalny charakter Internetu naturalne bariery dostępu do cyfrowych zasobów wspólnej puli nie istnieją. Tym samym każdy, kto jest w stanie pokonać barierę dostępu do Internetu, faktycznie ma nieskrępowany dostęp do nich.

Produkcja partnerska opiera się na dwóch kluczowych zasadach. Pierwsza dotyczy decentralizacji procesu produkcyjnego. Przejawia się to w zachowaniu pełnej autonomii uczestników co do podjęcia produkcji i określania zakresu pracy. Druga zasada dotyczy mechanizmu koordynacji procesu produkcyjnego. W odróżnieniu od neoklasycznego procesu produkcji, ten oparty jest na sygnałach i motywacji społecznej. Oznacza to, że poszczególni pracownicy (uczestnicy procesu) nie są koordynowani przez biurokratę, a bodźce nie pochodzą z mechanizmu cenowego; por. [Czetwertyński 2012, s. 51]. Spełnienie tych zasad możliwe jest, gdy wypełnione są trzy warunki. Pierwszy dotyczy modułowości procesu produkcji. Oznacza on, że proces musi się dzielić na poszczególne moduły (komponenty). W ten sposób uzyskuje się możliwość pracy nad wybranym modułem, niezależnie od działań innych uczestników procesu produkcji. Zapewnia to wymaganą autonomiczność. Drugi warunek związany jest z rozmiarem modułów, które muszą być relatywnie małe. Poddyktowane jest to tym, że potencjalny uczestnik procesu produkcji musi móc pracować nad nim indywidualnie, a trud, jaki wkłada w produkcję, nie może być zbyt duży, co mogłoby go zniechęcić. Ostatni warunek odnosi się do niskich kosztów systemu integracji modułów. Optymalnie powinien on działać bezkosztowo [Benkler, Nissenbaum 2006, s. 400-401]. Sprowadza się to do zapewnienia bardzo niskich, bliski zeru, kosztów krańcowych integracji modułów w gotowy produkt. W praktyce proces produkcji partnerskiej przyjmuje formę dobrowolnego i nieodpłatnego uczestnictwa internautów. Każdy z uczestników może sam zdecydować, jaki moduł będzie wykonywał, a wysiłek z tym związany jest relatywnie mały. Z kolei proces integracji modułów jest możliwie zautomatyzowany lub odbywa się na zasadzie produkcji partnerskiej.

Najbardziej znanymi przykładami produkcji partnerskiej są projekt GNU/Linux i Wikipedia. Aby zilustrować, jak można wykorzystać tę formę produkcji, należy posłużyć się przykładem Wikipedii, który z jednej strony odpowiada schematowi

budowy zasobów dóbr informacyjnych, do którego ma dostęp szeroki odbiorca, a z drugiej jest na tyle powszechny, że nie trzeba dokładnie go przedstawiać, aby był poznawczo użyteczny. Wyrażając się najprościej Wikipedia, jest encyklopedią internetową udostępnianą nieodpłatnie, a tworzoną przez uczestników procesu produkcji partnerskiej, określanych mianem wikipedystów [Tapscott, Williams 2006, s. 71-77]. Pracują oni przy wsparciu oprogramowania typu „wiki” (dosłownie „szybko”), które zapewnia sprawną samokoordynację uczestników procesu produkcyjnego. Opisane powyżej trzy warunki zostają spełnione w następujący sposób. Po pierwsze, każde hasło Wikipedii jest osobnym modułem, nad którym praca może przebiegać niezależnie od innych. Po drugie, moduły te są relatywnie małe, a praca wikipedysty często sprowadza się do modyfikacji drobnego ich fragmentu, co oznacza minimalny wysiłek. Po trzecie, oprogramowanie „wiki” pozwala na samoistne integrowanie poszczególnych haseł w całość, natomiast kontrola poprawności wprowadzanych zmian odbywa się również na zasadach produkcji partnerskiej, aczkolwiek jest ona bardziej skomplikowana i opiera się na kulturze społeczności tworzącej Wikipedię; por. [Jemielniak 2013, s. 55-92]. W konsekwencji spełnienia tych warunków wikipedysty pracują autonomicznie, a ich zaangażowanie wynika z chęci wprowadzenia zmian i modyfikacji informacji z danej dziedziny. Bardzo często podjęcie udziału w procesie produkcji Wikipedii (rozumianej jako cyfrowe zasoby wspólnej puli), przychodzi spontanicznie i wynika z chęci poprawy lub uściślenia jakiegoś faktu. W efekcie podjętego indywidualnego wysiłku powstaje repozytorium wiedzy o zasięgu globalnym, z którego każdy może korzystać.

Abstrahując od instytucjonalnej formy, jaką przyjmuje organizacja zajmująca się podtrzymaniem sprawności działania serwerów, na których znajdują się zasoby Wikipedii (por. [Czetwertyński 2015a, s. 11-13]), omawiany przykład daje pogląd, jak przebiega proces produkcji partnerskiej, w którego efekcie powstaje repozytorium wiedzy. W analogiczny sposób można budować również repozytoria nieautoryzowanych kopii dóbr informacyjnych, *de facto* tworząc nieformalne kanały dystrybucji treści nieautoryzowanych.

3. Wymiar nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi

Nieformalne kanały dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych za sprawą Internetu stały się nad wyraz powszechne. Z badań Mirosława Filiciaka, Justyny Hofmokl i Alka Tarkowskiego [2012, s. 4-5] wynika, że nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi jest dla Polaków drugim, po mass mediach, źródłem dóbr kulturowych, takich jak książka, film czy muzyka. Oznacza to, że obrót nieformalny stanowi istotny element układu wzorców postępowania współczesnego społeczeństwa informacyjnego czy też społeczeństwa *online*. Joe Karaganis i Lennart Renkema [2013, s. 3, 5] dla określenia aktualnie panujących trendów z zakresu nieformalnej

wymiany dóbr informacyjnych (głównie kulturowych) posłużyli się terminem „kultura kopiowania”. Uściślając to pojęcie, a więc nadając mu formalną definicję, należy stwierdzić, że kultura kopiowania „to zachowania, przejawiające się pozarynkowym powielaniem dóbr informacyjnych, przebiegające zgodnie z wzorcami wspólnymi dla danego społeczeństwa, powstałymi i nabytymi w procesie interakcji społecznych” [Czetwertyński 2015b, s. 154]. Zakorzenie się owych wzorców w ogólnej galaktyce norm globalnej kultury (w tym kultury Zachodu) stanowi przyczynę trwałości wysokiego odsetka praktyk, które prowadzą do wykształcenia się nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi.

Z badań Karaganisa i Renkemy [2013, s. 5] wynika, że w Stanach Zjednoczonych i Niemczech blisko 45% populacji bierze udział w nieformalnym obrocie dobrami informacyjnymi, głównie za pośrednictwem Internetu. W Polsce analogiczny odsetek wynosi 33% [Filiciak i in. 2012, s. 35]. Natomiast z przywołanych już wcześniej badań Price’a [2013, s. 3] wynika, że 23,8% ruchu internetowego (dane z 2012 r.), który był generowany w Ameryce Północnej, Europie i w regionie Azji i Pacyfiku, związane jest bezpośrednio z nieformalnym obrotem cyfrowych dóbr informacyjnych.

Biorąc pod uwagę, że metodologia pomiaru skali nieformalnego obrotu jest niejednolita i nie prowadzi się jej regularnie, trudno jednoznacznie stwierdzić, jaki odsetek społeczeństwa ją tworzy. Najbardziej wiążące dane można uzyskać, analizując wartości ruchu internetowego. Szczególnie pomocne jest to w przypadku sieci BitTorrent, gdyż przesyłane przez nią treści są blisko w 100% nieautoryzowane. Z raportów Sandvine Inc. [2014; 2015] wynika, że sieć BitTorrent znajduje się w pierwszej dziesiątce największych generatorów ruchu internetowego.

Tabela 1. Rozkład ruchu internetowego w latach 2014-2015 w wybranych regionach świata

Ameryka Północna*		Europa**		Region Azji i Pacyfiku**	
Netflix	34,70%	YouTube	19,85%	BitTorrent	31,58%
YouTube	16,88%	HTTP	16,25%	YouTube	18,67%
HTTP	6,05%	BitTorrent	14,40%	HTTP	8,80%
BitTorrent	4,35%	Facebook	7,48%	RTSP	6,29%
Amazon Video	2,94%	SSL	4,67%	QVoD	3,20%
iTunes	2,62%	MPEG – inne	3,23%	Facebook	2,74%
Facebook	2,51%	Netflix	2,97%	MPEG – inne	2,25%
Hulu	2,48%	Skype	2,27%	SSL	1,59%
MPEG	2,16%	RTMP	2,08%	RTMP	1,40%
SSL – inne	1,99%	Flash Video	1,74%	Flash Video	1,39%

* dane z 2015 r.

** dane z 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sandvine Inc. [2014, s. 11, 19; 2015, s. 4].

Bliższa analiza tabeli 1 pozwala zauważyć, że sieć BitTorrent zachowuje szczególnie duży udział w regionach, w których nie ma dostępu do Netflixa, czyli serwisu typu wideo na życzenie, który stanowi formalny kanał dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych. Jeżeli przyjrzeć się danym historycznym [Sandvine Inc. 2014, 2013, 2012], to można zauważyć, że spadek popularności sieci BitTorrent jest ściśle skorelowany ze wzrostem udziału rynkowego serwisu Netflix. I tak, w 2008 r. udział sieci BitTorrent w Ameryce Północnej wynosił blisko jednej trzeciej transferu danych, gdy w 2014 r. było to już 5%. Niemniej sieć BitTorrent wciąż stanowi ważny kanał nieformalnego obrotu i z tego powodu należy ją badać.

W przypadku innych, przywołanych w tabeli 1 pozycji określenie stopnia obrotu nieformalnego stwarza liczne problemy. Związane jest to głównie z faktem, że serwisy świadczące usługi wideo strumieniowego dostarczają treści mieszane (autoryzowane i nieautoryzowane). Na przykład brak danych na temat odsetka udziału nieautoryzowanych utworów na portalu YouTube, który również jest jednym z największych generatorów ruchu internetowego. Mimo to nie można pominąć faktu, że w pierwszej dziesiątce, prócz wspomnianego YouTube, znajdują się portale zajmujące się przesyłaniem wideo strumieniowego, czego dowodzą takie pozycje, jak MPEG, Flash Video, RTMP i RTSP. Najmniejsze znaczenie mają serwisy zajmujące się hostingiem plików, które straciły na popularności po szeroko zakrojonych akcjach organów ścigania; por. [Ernesto 2012]. Niemniej w warunkach polskich nie można ich pominąć ze względu na duże znaczenie portalu Chomikuj.pl.

Wymiar nieformalnego obrotu cyfrowych dóbr informacyjnych bezsprzecznie należy uznać za problem istotny o charakterze globalnym. Liczba zaangażowanych w niego osób czyni go problem ogólnospołecznym, który jest mocno zakorzeniony w kulturze.

4. Sieć BitTorrent jako przykład procesu produkcji partnerskiej

Sieć BitTorrent jest idealnym przykładem kolaboratywnych działań internautów, gdyż przy jej projektowaniu zakładano konieczność współdziałania poszczególnych użytkowników w celu zapewnienia jej prawidłowego funkcjonowania. Faktycznie BitTorrent jest protokołem sieci P2P (*peer-to-peer*), którego działanie oparte jest na równych uprawnieniach wszystkich użytkowników. W praktyce sprowadza się to do zastąpienia tradycyjnego modelu pobierania danych, na zasadzie klient/serwer, przez mechanizm symultanicznego wymienia się paczkami danych. Najprościej określić to można mianem wymiany na zasadzie „coś za coś” [Kuruse, Ross 2010, s. 194-196]. Zastosowane tu rozwiązania z góry narzuca użytkownikom konieczność współpracy. Każdy z uczestników sieci BitTorrent na czas korzystania z niej udostępnia część swoich zasobów, faktycznie podtrzymując trwałość cyfrowych zasobów wspólnej puli. W punktu widzenia koncepcji produkcji partnerskiej należy to interpretować jako wkład poszczególnych uczestników sieci w tworzenie struktury kanałów dystrybucji oraz zasilanie ich treściami.

Aby wymiana pomiędzy poszczególnymi uczestnikami sieci mogła dojść do skutku, konieczne są odpowiednie instrukcje, które w żargonie określa się mianem *torrentów*. Przyjmują one postać plików, które należy pobrać i uruchomić za pomocą odpowiedniego oprogramowania. Dla zapewnienia sprawnej wymiany tych plików w Internecie powstają portale, na których użytkownicy zamieszczają *torrenty* wraz z opisem. Portale te można określić mianem repozytoriów danych na temat współdzielonych cyfrowych dóbr informacyjnych.

W przypadku sieci BitTorrent produkcja partnerska ma dwojaki charakter. Z jednej strony za jej pomocą budowane są kanały dystrybucji i zasilane są cyfrowe zasoby wspólnej puli, a z drugiej strony powstają i są rozwijane repozytoria informacji na temat ów zasobów, które stanowią swoistą przepustkę do nieformalnych kanałów dystrybucji. Najbardziej znanym portalem tego typu jest The Pirate Bay, który w roku 2014¹ posiadał bazę 7 mln wpisów zawierających *torrenty*. Jednocześnie zarejestrowanych było 6,8 mln użytkowników, a 50 mln wymieniało między sobą treści za pomocą sieci BitTorrent [The Pirate Bay 2014]. Statystyki te zapewniły serwisowi miano największego repozytorium nieautoryzowanych treści w Internecie. Tak duża skala działalności nie mogła pozostać niezauważona. Właściciele i administratorzy portalu zostali postawieni przed sądem za promowanie łamania praw autorskich i otrzymali wyroki pozbawienia wolności [Ernesto 2013]. Niezależnie od tego serwis, z drobnymi przerwami, działa od roku 2003 do chwili obecnej. Chociaż sami twórcy zmuszeniu byli do wycofania się z udziału, to użytkownicy portali wciąż utrzymują jego funkcjonowanie. Ciągłość jego funkcjonowania związana jest właśnie z produkcją partnerską. Polega to na tym, że niewielki udział poszczególnych uczestników procesu w połączeniu z ich ogromną liczbą oraz brakiem formalnych więzi powoduje, że odpowiedzialność rozkłada się, a ryzyko pociągnięcia do odpowiedzialności jest bardzo małe. W zasadzie z urzędu organy ścigania nie zajmują się pojedynczymi przypadkami uczestnictwa w sieci BitTorrent, chociaż fakt, że podczas pobierania pliku jest on również udostępniany innym, może być powodem do domniemania popełnienia przestępstwa polegającego na złamaniu prawa autorskiego w zakresie rozpowszechniania bez zezwolenia. W polskim prawodawstwie jest to art. 119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [Ustawa z 4 lutego 1994]. Artykuł ten zwykle wykorzystywany jest przez kancelarie adwokackie, które zajmują się „copyright trolling”, czyli działalnością oportunistyczną związaną z dochodzeniem odszkodowań z domniemanego popełnienia przestępstwa. Ponieważ w takich sytuacjach dla uzyskania danych osobowych użytkowników sieci BitTorrent konieczne jest zgłoszenie na prokuraturę zawiadomienia o możliwym popełnieniu przestępstwa, działania takie skutecznie paraliżują pracę organów ścigania – doniesienia często dotyczą jednorazowo 100 tys. osób. Praktyki takie nie prowadzą jednak do zaprzestania nieformalnego obrotu i delegalizacji sieci BitTorrent, gdyż nie taki jest ich główny cel.

¹ Dane pochodzą z 2014 r., ponieważ administratorzy portalu w 2015 r. przestali publikować informacje dotyczące statystyk.

W Polsce funkcjonują liczne analogiczne serwisy, w tym Torrenty.org, Helltorrents.com i AgusiQ-Torrents.pl. Do niedawna działał również portal TNTTorrent.info, jednak na skutek interwencji organów ścigania został zamknięty [Siennica 2015]. Należy jednak zaznaczyć, że portal ten był powiązany z innego rodzaju systemem nieautoryzowanej dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych (Seansik.TV), co czyni go przypadkiem osobnym. Należy również podkreślić, że sami użytkownicy portalu nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Wszystkie te portale mają podobną formę, a proces powstawania i rozwijania jest jednakowy. Portale te zrzeszają użytkowników, czyli uczestników procesu produkcji partnerskiej, którzy przyjmują jedną z dwóch ról lub obie na raz.

Jedna grupa tworzy poszczególne *torrenty* i zamieszcza je na stronach serwisu. Przyjmują one postać wpisu, najczęściej wraz z opisem danego cyfrowego dobra informacyjnego, oraz plikiem *torrentu*. Każdy taki wpis jest *de facto* modułem o bardzo dużym poziomie uszczegółowienia. Jego przygotowanie nie stanowi znacznego wysiłku. Mechanizm łączenia poszczególnych wpisów (modułów) odbywa się automatycznie, w efekcie czego powstaje repozytorium. Kontrolę jakości sprawują użytkownicy, zamieszczając we wpisach komentarze na temat poprawności *torrentu*. Mechanizm ten przypomina rozwiązania zastosowane w przypadku Wikipedii, aczkolwiek nie wykorzystywana jest aplikacja „wiki”, lecz rozwiązanie przypominające blog tematyczny. Grupa zajmująca się tworzeniem repozytorium zapewnia innym użytkownikom dostęp do interesujących ich treści.

Grupa druga składa się z osób czynnie uczestniczących w wymianie plików. To oni poprzez ich pobieranie utrzymują jednocześnie ich trwałość. Osoby biorące udział w wymianie dzielą się na dwie podgrupy: *seed* i *peer*. Pierwszą grupę tworzą osoby, które posiadają już pobrany cały plik i w danym momencie go udostępniają. Natomiast druga grupa to osoby, które aktualnie pobierają plik, tym samym posiadają jego fragmenty, a więc jednocześnie go udostępniają. Prócz tego w sieci BitTorrent występują jeszcze tak zwane *leech*, czyli dosłownie „pijawki” – są to użytkownicy, którzy nie udostępniają, lecz tylko pobierają. Nie stanowią oni „producentów” cyfrowych zasobów wspólnej puli, lecz są raczej rodzajem gapowicza, znanym z teorii sektora publicznego. Nie licząc użytkowników typu *leech*, uczestnicy procesu produkcyjnego określane mianem *seed* i *peer* zapewniają trwałość funkcjonowania zasobów.

5. Inne sieci społecznościowe

Zapełnianie treścią repozytoriów *torrentów* oraz podtrzymywanie nieautoryzowanych zasobów wspólnej puli nie jest jedynym przejawem produkcji partnerskiej, która sprzyja nieformalnemu obrotowi cyfrowymi dobrami informacyjnymi. Na zasadach produkcji partnerskiej powstają również zasoby portali, które określa się mianem ściśle społecznościowych. Chodzi tu o serwisy zajmujące się hostingiem plików oraz wideo strumieniowym. Przy czym należy pokreślić, że w przypadku

tych pierwszych chodzi o tzw. cyberszafki (*cyberlocker*). Ich popularność jest obecnie zdecydowanie mniejsza na skutek działań organów ścigania, ale w Polsce wciąż dużą rolę odgrywa portal Chomikuj.pl. Mechanizm jego działania polega na tym, że użytkownicy portalu zamieszczają na swoich kontach pliki, które następnie są udostępniane innym użytkownikom. Wielkość zasobów zależy więc od tego, ile zamieści dany użytkownik. Produkcja partnerska polega tu na rozwijaniu poszczególnych kont użytkowników, którzy zajmują się ich organizowaniem i wypełnianiem ich treścią. Z kolei mechanizmem integracji jest sam portal, którego działanie sprowadza się za zapisywania przesyłanych danych.

Bardzo podobnie działają portale zajmujące się udostępnianiem wideo strumieniowego, takie jak YouTube, Dailymotion, Any-Files i CDA.pl. Cztery z wyżej wymienionych są najbardziej znane, przy czym dwa ostatnie są ściśle polskie. YouTube i Dailymotion nie są tylko i wyłącznie kanałami nieformalnego obrotu, a co więcej, do takowych nie pretendują. Mimo to zawierają wiele treści nieautoryzowanych [Hamdy 2013; Seidler 2015]: YouTube głównie z zakresu filmów dokumentalnych, bajek dla dzieci i starszych pozycji filmowych, a Dailymotion – bajek i programów dla dzieci, zwykle o długości do 30 minut, które pierwotnie nadawano na kanałach telewizyjnych. W przypadku obu tych portali treści nieautoryzowane nie są podstawą ich funkcjonowania, aczkolwiek użytkownicy wykorzystują je również do nieformalnego obrotu. Odmiennie kształtuje się sprawa Any-Files i CDA.pl. Na obu tych portalach użytkownicy zamieszczają długometrażowe filmy, które znalazły się właśnie w sprzedaży na płytach DVD i Blu-Ray lub ich premiera ma się dopiero odbyć. Na portalu Any-Files można odnaleźć również wersje nagrane kamerą w sali kinowej lub pochodzące z nielegalnego obrotu, który ma miejsce w krajach azjatyckich.

Szczególnością popularnością cieszy się portal CDA.pl, który liczbą i jakością treści może konkurować z serwisami komercyjnymi typ VOD (wideo na życzenie). Serwis ten zajmuje 16. pozycję w rankingu najczęściej odwiedzanych stron internetowych o tematyce rozrywkowej w Polsce, z liczbą odwiedzin ok. 5,5 mln miesięcznie [Czubkowska 2015]. Na świecie portal CDA.pl znajduje się na ok. 1000. pozycji, co również należy uznać za wynik znaczący. Przy czym należy podkreślić, że w 84,4% ruchu na stronie generowana jest przez internautów fizycznie przebywających w Polsce. Istotny jest również fakt, że w ciągu półrocza, na przełomie 2015 i 2016 r., strona awansowała w rankingu światowym o blisko 1000 pozycji [Alexa 2016a]. Konkurencyjny portal Any-Files znajduje się zdecydowanie dalej, bo zajmuje ok. 1000. miejsce w Polsce, choć również wyraźnie awansował w analogicznym okresie [Alexa 2016b]. Pozycja, jaką wypracował sobie serwis CDA.pl, związana jest z liczbą jego aktywnych użytkowników, którzy zamieszczają na swoich kontach treści audio-wideo, w tym nieautoryzowane kopie takich cyfrowych dóbr informacyjnych, jak filmy długometrażowe. Każde indywidualne konto to, w myśl koncepcji produkcji partnerskiej, moduł o wystarczająco małym poziomie uszczegółowienia, że jego posiadacz jest w stanie na nim pracować i rozwijać go. W praktyce odbywa się to

w sposób banalny i sprowadza się to do wgrywania i segregowania treści. Największy wysiłek stanowi pozyskanie treści, czyli nieautoryzowanych kopii cyfrowych dóbr informacyjnych, przez osobę, która następnie zamieszcza je na stronach portalu. Odbywa się to na różne sposoby w zależności od rodzaju treści. Programy telewizyjne, w tym seriale dokumentalne i bajki dla dzieci, zwykle zgrywane są bezpośrednio z kanałów telewizyjnych (również płatnych). Filmy długometrażowe mogą być pozyskiwane z płyt DVD i Blu-Ray, ale najczęściej są one najpierw pobierane z sieci BitTorrent, do której trafiły właśnie z nośników fizycznych. Tak więc, w pewnym sensie, wszystkie kanały nieformalnej dystrybucji są z sobą połączone, a osoby zapewniające im funkcjonalność i drożność to uczestnicy produkcji partnerskiej.

6. Inicjowanie produkcji partnerskiej i jej instytucjonalizacja

Teoretycy produkcji partnerskiej, Benkler [2002, 2008], Benkler i Helen Nissenbaum [2006] oraz Don Tapscott i Anthony D. Williams [2006], zajmując się jej istotą, nie poświęcili dużo miejsca jej instytucjonalizacji, a więc formalizacji organizacyjnej i inicjacji związanej z pobudkami innymi niż cele społeczne. Chociaż idea produkcji partnerskiej, a więc i pracy opartej na współnocie, wydaje się normatywnie dobrą alternatywą wobec komercyjnych procesów produkcyjnych, to nie można zapominać o praktykach jej wykorzystania do osiągania przychodów przez osoby trzecie. Wynika to z tego, że produkcja partnerska – jak każda inna – jest źródłem wartości, której nadwyżki można sprywatyzować. Zjawisko to ma miejsce m.in. w przypadku różnorodnych przejawów mediów społecznych. Wszędzie tam, gdzie treść, która stanowi wartość, jest tworzona przez uczestników portalu, a nie formalnych pracowników zatrudnionych do ich obsługi, zachodzi jakiś rodzaj produkcji partnerskiej. Właściciele portali mogą jednak z tytułu obsługi i zapewnienia mechanizmu przetwarzania treści pobierać wynagrodzenie, co należy uznać jako rekompensatę za stworzenie warunków do zajścia procesu produkcji partnerskiej cyfrowych zasobów wspólnej puli.

O ile praktyka taka nie budzi zastrzeżeń natury moralnej w przypadku takich serwisów, jak Facebook lub Twitter, o tyle w odniesieniu do The Pirate Bay, Chomikuj.pl i CDA.pl może budzić kontrowersje. Problematyczna jest efektywność komercyjna poszczególnych portali, które tworzą nieformalny obrót nieautoryzowanymi cyfrowymi dobrami informacyjnymi. Część portali działa na zasadach zbliżonych do organizacji non profit, czyli ponoszone koszty związane z utrzymaniem portalu (zwykle usługi hostingu stron internetowych) opłacane są z reklam oraz dobrowolnych darowizn użytkowników. Zwykle w takim przypadku samofinansowanie mieści się w obszarze szarej strefy, a określić je można jako amatorskie. Możliwe jest to w przypadku małych portali stanowiących repozytorium *torrentów*. Wynika to z tego, że pliki *torrent* są bardzo małe i nie wymagają rozwiniętych usług technicznych. Strona taka wykonana jest zazwyczaj w oparciu o nieodpłatny system zarządzania treścią i przypomina wieloosobowy blog lub forum.

Zdecydowanie inaczej jest w przypadku omawianych powyżej portali zajmujących się hostingiem plików i wideo strumieniowym. W pierwszy przypadku, portal Chomikuj.pl pobiera opłaty od transferu, czyli możliwości pobierania treści. Prócz tego portal posiada baner reklamowy, który również stanowi źródło przychodów. W celu zachęcenia poszczególnych użytkowników do udostępniania treści w ramach portalu rozdawane są punkty. Można je uzyskać w sytuacji, gdy ktoś pobiera pliki od osoby udostępniającej. Z kolei punkty można wymienić na dodatkowy transfer, co pozwala na pobieranie danych od innych. Takie rozwiązanie zapewnia z jednej strony przychody dla przedsiębiorstwa, a z drugiej motywuje do poszerzania cyfrowych zasobów wspólnej puli, które mogą być nieautoryzowane.

Portale CDA.pl i Any-Files (jak również YouTube i Dailymotion) opierają swoje działanie przede wszystkim na zamieszczaniu reklam. Są to np. spoty reklamowe, które wyświetlane są podczas oglądania danego utworu. W tym przypadku mechanizm zachęcający do publikowania cyfrowych dóbr informacyjnych – pod postacią filmów – polega na dzieleniu się wpływami od reklamodawców. W tym miejscu należy podkreślić, że portale świadczące usługi wideo strumieniowego wyraźnie zaznaczają, że mechanizm zarabkowania dotyczy jedynie treści autoryzowanych; por. [CDA.pl 2016; Google Inc. 2016]. Chociaż właściciele portalu podkreślają, że treści nieautoryzowane są usuwane, to analiza proponowanych pozycji wskazuje, że mechanizm nadzoru jest relatywnie mało skuteczny. I tak np. w I kwartale 2016 r. z 30 tytułów filmów, które ukazały się w sprzedaży bezpośredniej (premiery na płytach DVD lub Blu-Ray), 23 dostępne były za pośrednictwem nieformalnych kanałów dystrybucji, a dokładniej za pośrednictwem jakiegoś z portalu typu wideo strumieniowego.

Należy stwierdzić, że właściciele portali, które służą produkcji partnerskiej nieautoryzowanych cyfrowych zasobów wspólnej puli, nie są zainteresowani ograniczaniem procesu produkcyjnego. Wprost przeciwnie, pozwalają na jego funkcjonowanie tak długo, jak długo nie rodzi to dla nich konsekwencji prawnych, a jest źródłem przychodów pochodzących z reklam lub mikropłatności.

7. Zakończenie

Problem nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi z pewnością jest ważki dla takich branż, jak wydawnicza i rozrywkowa (szczególnie dla kinematografii i fonografii). Z tytułu nieautoryzowanego powielania treści niższe przychody mogą osiągać posiadacze praw autorskich, aczkolwiek przy założeniu, że osoby, które uczestniczą w nieformalnym obrocie cyfrowymi dobrami informacyjnymi, będą gotowe nabyć je na rynku. Istnieje również prawdopodobieństwo, że formalne kanały są po prostu niewydolne, stąd ich uzupełnienie kanałami nieformalnymi. Wyjaśniałoby to relatywnie małe zainteresowanie posiadaczy praw autorskich w dochodzeniu praw w stosunku do indywidualnych osób; por. [Tassi 2014]. Należy również mieć na względzie, że osoby uczestniczące w nieformalnym obrocie cyfrowymi dobrami informacyjnymi są również grupą konsumującą największą liczbę autoryzo-

wanych kopii. W takim kontekście walka z nieformalnym obrotem jest *de facto* wymierzona w grupę społeczną, która generuje dla branży największe przychody.

Z kolei podejmowanie otwartej walki z poszczególnymi uczestnikami procesu produkcji partnerskiej jest mało efektywne. Po pierwsze dlatego, że pojedyncze osoby mają relatywnie mały wpływ na całokształt zjawiska. W efekcie ponoszą one minimalne konsekwencje, jeżeli w ogóle ich działania noszą znamiona łamania praw autorskich. Należy podkreślić, że o ile (a tak będzie w przeważającej licznie przypadków) uczestnicy produkcji partnerskiej nie odnoszą żadnych korzyści materialnych, o tyle trudno ich działania uznać za popełnione z premedytacją. Problemem jest również skala zjawiska i jego decentralizacja. Eliminacja pojedynczych uczestników procesu produkcji partnerskiej nie przynosi znaczącego efektu, natomiast angażuje relatywnie wysokie nakłady. W efekcie organy ścigania koncentrują się na dużych podmiotach, które ewidentnie łamią prawa autorskie lub wprost to propagują. W pozostałych przypadkach pozostaje posiadaczom praw autorskich ścieżka cywilna, z której korzystają, np. zgłaszając właścicielom serwisów wideo strumieniowego bezprawne używanie ich dzieł.

Na koniec należy zwrócić uwagę na fakt, że odpowiednio dostosowane formalne kanały dystrybucji cyfrowych dóbr informacyjnych mają wyraźny wpływ na spadek popularności kanałów nieformalnych. Dowodem na to jest m.in. sytuacja na rynku amerykańskim, gdzie Netflix doprowadził do marginalizacji sieci BitTorrent dużo skuteczniej niż próby dochodzenia praw autorskich. Innym przykładem może być również tendencja do autoryzowanego upubliczniania utworów muzycznych za pośrednictwem serwisu YouTube, co dowodzi zmiany podejścia właścicieli praw autorskich do roli ich twórczości oraz metod zarobkowania na ich alokacji w społeczeństwie. Ostatecznie trudno prognozować, w jakim kierunku pójdą zmiany w podejściu do rozwiązania kwestii powszechnego nieformalnego obrotu cyfrowymi dobrami informacyjnymi w Internecie. Jednak biorąc pod uwagę odporność produkcji partnerskiej na czynniki zewnętrzne, należy domniemywać, że skuteczne jej ograniczenie będzie polegało raczej na naturalnej utracie znaczenia w obrocie cyfrowymi dobrami informacyjnymi niż na restrykcjach wobec jej uczestników.

Literatura

- Alexa, 2016a, *Site Overview: cda.pl*, <http://www.alex.com/siteinfo/cda.pl> (19.04.2016).
- Alexa, 2016b, *Site Overview: anyfiles.pl*, <http://www.alex.com/siteinfo/http%3A%2F%2Fvideo.anyfiles.pl> (19.04.2016).
- Benkler Y., 2002, *Coase's penguin, or Linux and the nature of the firm*, Yale Law Journal, vol. 112, no. 3, s. 369-446.
- Benkler Y., 2008, *Bogactwo sieci. Jak produkcja społeczna zmienia rynki i wolność*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Benkler Y., Nissenbaum H., 2006, *Commons-based Peer Production and Virtue*, The Journal of Political Philosophy, vol. 14, no. 4, s. 394-419.
- CDA.pl, 2016, *Współpraca*, <http://www.cda.pl/partnerzy/wspolpraca> (20.04.2016).

- Czetwertyński S., 2012, *Produkcja partnerska w Internecie jako przykład globalnej dezintegracji procesu produkcji*, *Ekonomia i Prawo*, t. XI, nr 4, s. 47-59.
- Czetwertyński S., 2013, *Cyfrowe zasoby wspólnej puli w gospodarce informacyjnej*, [w:] Kreft K., Wach D., Winiarski J. (red.), *Systemy informatyczne w gospodarce*, Uniwersytet Gdański Instytut Transportu i Handlu Morskiego, Gdańsk, s. 23-34.
- Czetwertyński S., 2015a, *Instytucjonalizacja form społecznej dyfuzji informacji w Internecie*, *Zeszyty Naukowe*, nr 874: *Spółczesność informacyjna oraz informacja publiczna w gospodarce cyfrowej*, *Studia Informatica*, nr 37, s. 5-16.
- Czetwertyński S., 2015b, *Kultura kopiowania a pozarynkowy obrót dobrami informacyjnymi w erze Internetu*, *Spółczesność i Ekonomia*, nr 1 (3), s. 152-166.
- Czubkowska S., 2015, *CDA.pl konkurencją dla YouTube. Pirackie wersje filmów oglądają nawet prezesi firm. Zupełnie legalnie*, *Gazeta Prawna.pl*, 31.10.2015, <http://serwisy.gazetaprawna.pl/media/artykuly/902516,cda-pl-filmy-online-legalnosci-pirackie-wersje-filmow.html> (19.04.2016).
- Ernesto, 2012, *MegaUpload Shut Down by The Feds, Founder Arrested*, *Torrent Freak*, January 19, 2012, <https://torrentfreak.com/megaupload-shut-down-120119/> (19.04.2016).
- Ernesto, 2013, *The Pirate Bay Turns 10 Years Old: The History*, *Torrent Freak*, August 10, 2013, <http://torrentfreak.com/the-pirate-bay-turns-10-years-old-the-history-130810/> (22.11.2014).
- Filiciak M., Hofmokl J., Tarkowski A., 2012, *Obiegi kultury. Społeczna cyrkulacja treści. Raport z badań*, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska, Warszawa.
- Gienas K., 2008, *Systemy Digital Rights Management w świetle prawa autorskiego*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Google Inc., 2016, *Kryteria zarabiania na filmach*, <https://support.google.com/youtube/answer/97527?hl=pl> (20.04.2016).
- Hamdy A., 2013, *YouTube and Piracy – Follow the Money*, *Huffpost Tech (United Kingdom)*, 30/10/2013, http://www.huffingtonpost.co.uk/adam-hamdy/youtube-and-piracy-follow_b_4174661.html (20.04.2016).
- Jemielniak D., 2013, *Życie wirtualnych dzikich. Netnografia Wikipedii, największego projektu współtworzonego przez ludzi*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Karaganis J., Renkema L., 2013, *Copy Culture in the US and Germany*, The American Assembly, New York.
- Kuruse J. F., Ross K. W., 2010, *Sieci komputerowe. Ujęcie całościowe*, Wydawnictwo Helion, Gliwice.
- Price D., 2013, *Sizing the piracy universe*, NetNames (Envisional), London.
- Sandvine Inc., 2012, *Global Internet Phenomena Report 2H 2012*, Sandvine Incorporated ULC, Ontario.
- Sandvine Inc., 2013, *Global Internet Phenomena Report 1H 2013*, Sandvine Incorporated ULC, Ontario.
- Sandvine Inc., 2014, *Global Internet Phenomena Report 2H 2014*, Sandvine Incorporated ULC, Ontario.
- Sandvine Inc., 2015, *Global Internet Phenomena. Africa, Middle East & North America*, Sandvine Incorporated ULC, Ontario.
- Seidler E., 2015, *YouTube Piracy-perfecting the art of spinning (stolen) straw into gold*, *Vox Indie*, 27/03/2015, <http://voxindie.org/youtube-piracy-perfecting-the-art-of-spinning-stolen-straw-into-gold/> (19.04.2016).
- Siennica A., 2015, *Seansik.tv i tnttorrent.info – kolejne portale z nielegalnymi filmami i serialami zamknięte*, *Na Ekranie*, <http://naekranie.pl/aktualnosci/seansik-tv-i-tnttorrent-info-kolejne-portale-z-nielegalnymi-filmami-i-serialami-zamkniete> (20.04.2016).
- Tapscott D., Williams A. D., 2008, *Wikinomia. O globalnej współpracy, która zmienia wszystko*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Tassi P., 2014, *'Game of Thrones' Sets Piracy World Record, But Does HBO Care?*, *Forbes*, Apr 15, 2014, <http://www.forbes.com/sites/insertcoin/2014/04/15/game-of-thrones-sets-piracy-world-record-but-does-hbo-care/> (19.04.2016).
- The Pirate Bay, 2014, *Strona główna*, <http://thepiratebay.se/> (22.11.2014).
- Ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, *Dz.U.*, 1994, nr 24, poz. 83.